

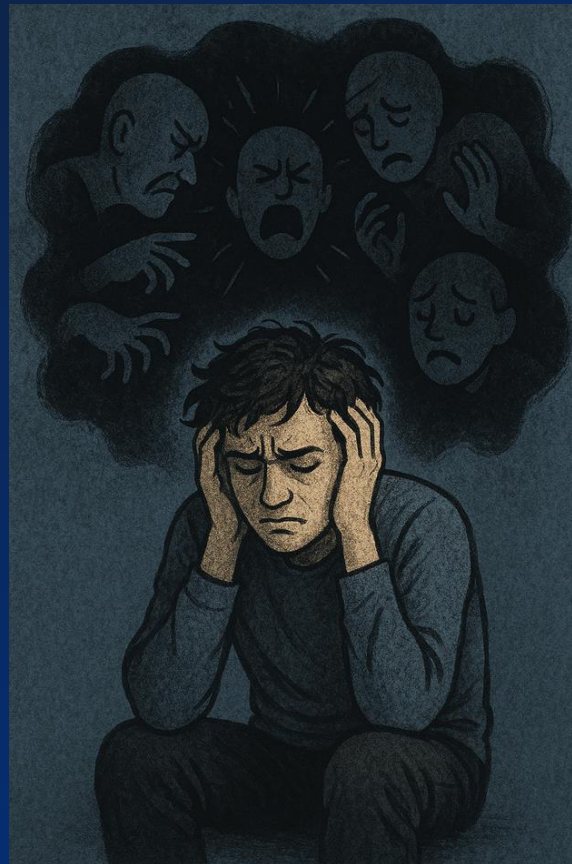
«Alle har en psykisk helse!»

Psykisk lidelse hos voksne med alvorlig/dyp utviklingshemming

**Jane M. A. Hellerud, vernepleier/forsker
uxhejc@ous-hf.no**

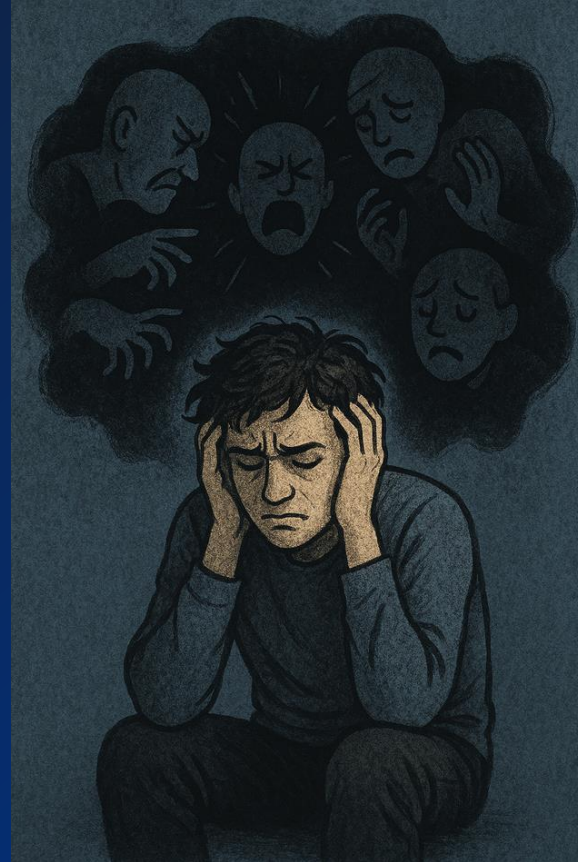
Hva er psykisk lidelse?

KI - generert illustrasjon

Hva er psykisk lidelse?

Subjektivt

KI - generert illustrasjon

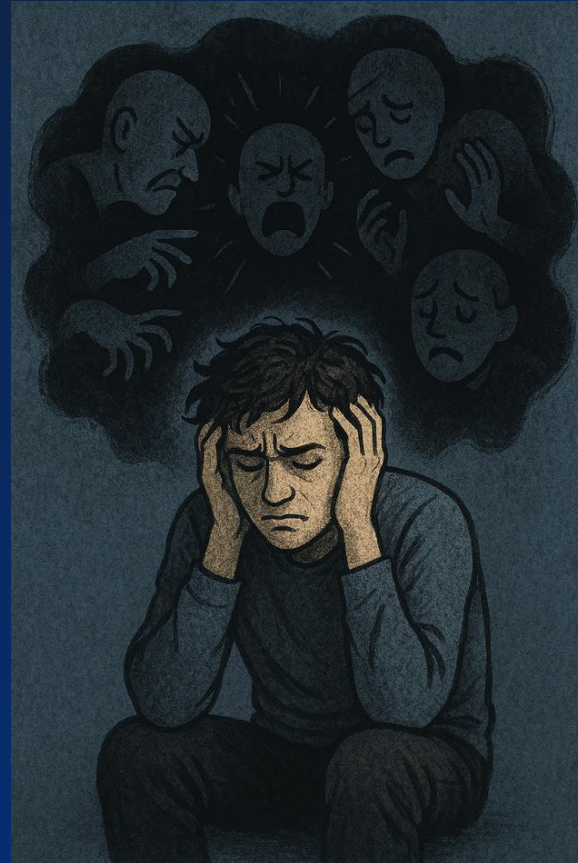
Hva er psykisk lidelse?

Subjektivt

Endret atferd

Funksjonsfall

Varer over tid

KI - generert illustrasjon

Hva vet vi?

Økt risiko for psykiske lidelser:

Mennesker med utviklingshemming (Deb et al., 2022; Mazza et al., 2020)

Personer med autisme (Lai et al., 2019).

Personer med autisme og utviklingshemming (Bakken et al., 2010; Dunn et al., 2020; Weiss et al., 2016)

Autistiske personer med alvorlig/dyp utviklingshemming sannsynligvis enda høyere risiko (Vereenoghe et al., 2018; Cooper et al., 2007)

Hvilke psykiske lidelser?

Stort sprik mellom ulike studier (Halvorsen et al., 2022)

Angst og depresjon hyppig (Helveschou et al., 2021; Hellerud et al., in prep.)

Alle psykiske lidelser forekommer

«Atypiske» symptomer i gruppen?

Depresjon: Helt vanlige symptomer er beskrevet - endret søvn og appetitt, tristhet/nedstemthet (Eaton et al., 2021; Ross & Olivier, 2003; Rysstad et al., 2025), irritabilitet, motorisk uro, utmattelse (Charlot et al., 1993; Eaton et al., 2021)

Angst: Fysiologiske tegn. – Svette, klamhet, skjelver, rask pust.. Mer lyd/taleflom, unngåelse, økt «utfordrende atferd» (Edwards et al., 2023).

Traume: standard PTSD symptomer kan ses, endring i aktivering og atferd mest tydelig (Kildahl et al., 2019).

Vurdere traume ved ny / økt «utfordrende atferd» (Hoogstad et al., 2023; Kildahl, Helverschou, Oddli, 2020) « If we do not look for it, we do not see it» (Kildahl, Helverschou, Bakken et al., 2020)

Psykose: Desorganisert atferd (Bakken et al., 2011)

Hallusinose, tankeforstyrrelser og vrangforestillinger er vanskelig å observere. –Skvettenhet, stirring på spesifikke punkt, «lyttende» atferd kan være indikasjon. Spes i kombinasjon med angst -symptomer. Latens –svarer ikke på tiltale, «ikke til stede».

«Utfordrende atferd»

«Utfordrende atferd»

Det er sannsynligvis en sammenheng mellom «utfordrende atferd» og psykisk lidelse

Men: sammenhengen er uspesifikk (Kildahl, Ludvigsen, et al., 2023)

Kan tyde på mer generelt og individuelt uttrykk for ubehag og lidelse

oversensitivitet

smerte

frustrasjon

?

stress

kommunikasjon

Hallusinasjoner

angst

glede

panikk

sorg

Hvordan kan vi «se» den subjektive opplevelsen? Eks. depresjon hos «Stine»

Kjernesymptomer:

Nedstemthet, tap av interesse eller evne til å føle glede, redusert energi / økt tretthet.

+ minst 2 tilleggs symptomer:

Redusert konsentrasjon og oppmerksomhet

Redusert selvfølelse/selvkonfidens

Skyld- eller verdiløshets følelser

Pessimistiske framtidsforventninger

Selv mordstanker eller handlinger

Søvnforstyrrelser

Endret appetitt

(ICD-10)

Stine, ny atferd:

Våkner tidlig men virker veldig trøtt og seig. Hyler ofte når personalet kommer inn på morgenen, Kler ikke på seg slik hun pleier, kan kaste klærne. Inkontinens også på dagtid.

Vegrer mot å sette opp dagsplanen. Økt selvskading, ofte i bussen på vei til dagsenteret.

Motorisk uro/vandring

Ødelagt radioen sin

«Kaster» i seg maten, spiser mye

«Eliminasjonsmetoden»?

Fysisk sykdom

Smerte

Forstyrrelse i naturlige funksjoner

Livshendelser

NB! Genetiske syndromer gir økt risiko og samsykelighet

Både / og er mulig!

- I denne gruppen er det til og med ganske vanlig
- Ulempen kan være at man slutter å lete ved første «treff»

Ved mistanke om psykisk lidelse

- Kontakte fastlege
 - Somatisk sjekk
 - Henvisning til spesialisthelsetjenesten: habiliteringstjenesten, psykiatri
- Generelt:
 - Senke krav
 - Kjente, trygge personale
 - Tilstedeværelse
 - Omsorg
 - Registrere endring i atferd

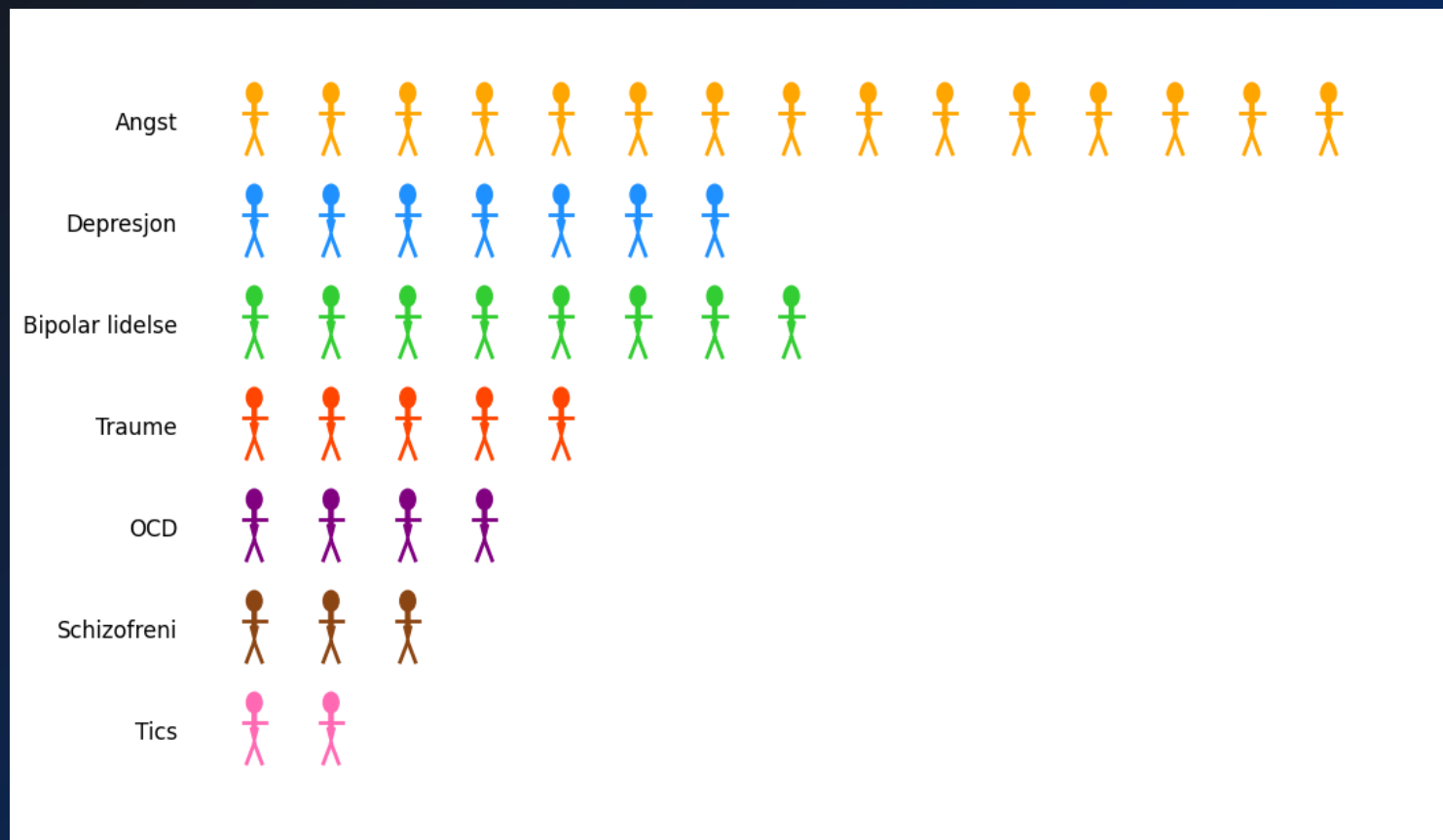

AUP studien

(Autisme, Utviklingshemming, Psykisk lidelse)

En norsk multisenter studie, 211 deltakere inkludert, 75 med autisme og alvorlig/dyp utviklingshemming

KI-generert illustrasjon

Fordeling, psykiske lidelser i gruppen med autisme og alvorlig/dyp utviklingshemming

Take home

Personer med alvorlig/dyp utviklingshemming får alle typer psykiske lidelser

Psykiske lidelser i denne gruppen er i det samme som hos alle andre, men man må se etter det!

Det er fullt mulig å utrede og behandle

Nasjonal kompetansetjeneste for utviklingshemning og psykisk helse

Nasjonal kompetansetjeneste for utviklingshemning og psykisk helse er etablert for å bygge opp og spre kunnskap og erfaring om utredning og behandling av mennesker med utviklingshemning/autisme og samtidig psykisk lidelse.

Kontakt oss →

Om oss	Utredning	Diagnoser	Behandling
Referansegruppe →	Om pasientgruppen →	Kort utførelse / diagnose →	Kort om behandlingsmetoder →
Handlingsplan →	Affektive kvaliteter →	Stemningslidelse →	Om pasientgruppen →
Kvalitetssystem →	Læringsressurser →	Angstlidelse →	Psykososial behandling →
Fagnettverk →	Utredningsforlop →	Psykoselidelse →	Legemiddelbehandling →
Prosjekter →		Tvangslidelse, GGD →	Læringsressurser →
Ansatte / kompetansesjoneser →		Posttraumatisk stresslidelse, PTSD →	

Besøk NKUPs nettside, NKUP.no

Nasjonal kompetansetjeneste for utviklingshemning og psykisk helse

Oslo universitetssykehus HF - Helse Sør-Øst

Kartleggingsverktøy for personer med autisme og psykisk lidelse

Det kan være utfordrende å kartlegge eventuell psykisk lidelse hos personer med autisme. En av årsakene er at symptomoverlapping og atypiske eller idiosynkratiske symptomer kan føre til diagnostisk overskygging.

Til tross for dette er det utviklet svært få instrumenter for generell vurdering av psykisk helse hos denne gruppen. Konsekvensen av dette

Applicability and Psychometric Properties of General Mental Health Assessment Tools in Autistic People: A Systematic Review

Background: General mental health assessment tools are commonly used in clinical practice.

Methods: A systematic review of the literature was conducted.

Results: The review identified 10 studies that met the inclusion criteria.

Conclusion: The review found that general mental health assessment tools have limited applicability and psychometric properties in autistic people.

Keywords: Autism, Mental health, Assessment tools, Systematic review.

Abstract

In recent years, there has been a proliferation of research tools for assessing mental health in autistic people. This study aimed to review the psychometric properties of

background assessment tools for autistic people using various methods. In accordance

Meld deg på vårt nyhetsbrev

